

**Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

|                             |                          |                       |              |                               |                              |
|-----------------------------|--------------------------|-----------------------|--------------|-------------------------------|------------------------------|
| <b>Ступінь вищої освіти</b> | <b>бакалавр, магістр</b> | <b>Форма навчання</b> | <b>денна</b> | <b>Навчальний рік/семестр</b> | <b>2022/2023, II семестр</b> |
|-----------------------------|--------------------------|-----------------------|--------------|-------------------------------|------------------------------|

**Силабус**

|                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Назва навчальної дисципліни</b>                                                                                                                          | ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Кафедра</b>                                                                                                                                              | Кафедра географії та туризму                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <b>Освітня програма</b>                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <b>Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/семінарські, лабораторні заняття/самостійна робота)</b>                                              | Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): Вибіркова<br>Кількість кредитів: 4<br>Лекції: 20<br>Семінарські/практичні заняття: 10<br>Лабораторні заняття: –<br>Самостійна робота: 90                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)</b> | Молнар Й., к.г.н.<br>molnar.jozsef@kmf.org.ua                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Пререквізити навчальної дисципліни</b>                                                                                                                   | –                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Анотація дисципліни, мета та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, основна тематика дисципліни</b>                                       | <p>Мета навчальної дисципліни – розкрити теоретико-методологічні основи та історію політико-географічних досліджень; висвітлити головні процеси сучасної світової та регіональної політики, що дає змогу визначити вектор розвитку названих процесів.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- знати: особливості становлення і розвитку політико-географічної думки; головні риси сучасної політичної карти світу; ситуацію навколо головних “гарячих точок” політичної карти світу; специфіку політико-географічного становища України; політико-географічні особливості міжетнічних відносин на Закарпатті;</li> <li>- вміти: дати поглиблений аналіз політико-географічної ситуації визначеного регіону; оцінювати політико-географічні аспекти утворення “гарячих точок” на політичній карті; аналізувати етнічну та релігійну ситуацію регіону з політико-географічної точки зору.</li> </ul> <p>Тематика наведена в додатку 1.</p> |
| <b>Критерії контролю та</b>                                                                                                                                 | Дисципліна завершується заліком.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

|                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>оцінювання результатів навчання</b>                                                                          | <p>Методи контролю:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Модульні контрольні роботи;</li> <li>• Семінарські заняття;</li> <li>• Реферат з тематики семінарських занять.</li> </ul> <p>Розподіл балів, які нараховуються за виконання окремих складових курсу, наведений в додатку 2.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Інші інформації про дисципліни (політика дисципліни, технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)</b> | <p>Політика дисципліни передбачає дотримання академічної доброчесності, тобто:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;</li> <li>• Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей;</li> <li>• Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;</li> </ul> <p>Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.</p> |
| <b>Базова література навчальної дисципліни та інші інформаційні ресурси</b>                                     | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Дністрянський, М.С.: Геополітика: Навчальний посібник. ЛНУ ім. І. Франка. Львів, 2011.</li> <li>2. Стафійчук В.І.: Політична географія світу: Навчальний посібник. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016.</li> <li>3. Szilágyi István: Geopolitika. Publikon, Pécs, 2013.</li> </ol> <p>Допоміжна література та інформаційні ресурси наведені в додатку 3.</p>                                                                                                                                                                                    |

Додаток 1

### Програма навчальної дисципліни

#### Змістовий модуль 1. Основи політичної географії; світові геополітичні процеси сучасності

Політична географія як наука, її предмет, зв'язок з іншими науками. Основні поняття політичної географії. Методи політико-географічних досліджень. Історія становлення і розвитку політичної географії.

Політико-географічна сутність держави. Державна територія і державні кордони. Поняття політико-географічного розташування держави. Глобальне, регіональне і сусідське положення. Типологія держав за розмірами, формою правління, формою державного устрою, рівнем розвитку. Розподіл різних типів держав за частинами світу. Залежні країни. Міжнародні організації: типологія, функції, географія впливу.

Визначальні світові політичні процеси сучасності. Тенденції зміни політичної карти світу. Теорія Гантінгтона про зіткнення цивілізацій. Геополітична роль США в світі. Політико-географічні амбіції Росії. Китай – новий актор глобальної геополітики. Економічні та геополітичні наслідки пандемії COVID-19. Поняття «гарячих точок». Гарячі точки на політичній карті світу.

Межі Європи в політико-географічному аспекті. Європа після краху двополюсного політичного устрою світу. Основні досягнення європейської політики. Джерела політичної небезпеки. Етнічні проблеми. Просторова структура Європи. Європейський Союз. НАТО. Центральна Європа. Основні політичні напрямки в Центральній Європі.

## **Змістовий модуль 2. Регіональні політико-географічні особливості**

Політико-географічне положення України, оцінка сусідського положення. Пріоритети зовнішньої політики. Регіональні політико-географічні відмінності. Внутрішньополітична криза в Україні 2013–2014 років. Російсько-український конфлікт після 2014 року. Відкрита агресія Росії 2022 року.

Адміністративно-територіальний устрій, проблеми його вдосконалення. Адміністративна реформа 2020 року. Міжнаціональні відносини. Міжконфесійні відносини. Електоральна географія.

Політико-географічні особливості міжетнічних відносин на Закарпатті. Історичні передумови. Національний склад населення краю. Угорці на Закарпатті: кількість, розселення, типи поселень. Демографічні особливості. Політичні організації закарпатських угорців. Конфесійний склад. Мережа угорськомовних закладів освіти. Економічні шанси угорців Закарпаття. Міжетнічні відносини на Закарпатті в політико-географічному контексті.

Політико-географічне положення Угорщини. Визначальні чинники та головні пріоритети зовнішньої політики Угорщини. Угорські меншини в країнах Карпатського басейну як геополітичний чинник. Політика Угорщини стосовно закордонних угорців.

## **Додаток 2**

### **Розподіл балів, які нараховуються за виконання окремих складових курсу:**

#### **1. модуль – 65 балів, з них:**

- МКР 1: Основи політичної географії; світові геополітичні процеси сучасності – 45 балів.
- Семінарські заняття – 15 балів.
- Знання географічного мінімуму – 5 балів.

#### **2. модуль – 35 балів, з них:**

- МКР 2: Регіональні політико-географічні особливості – 20 балів.
- Семінарські заняття, реферат – 10 балів.
- Знання географічного мінімуму – 5 балів.

Умовою зарахування кожного модуля є отримання як мінімум 60% загальної кількості балів.

### **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

| Сума балів за всі види навчальної діяльності | Оцінка ECTS | Оцінка за національною шкалою                              |                                                                |
|----------------------------------------------|-------------|------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
|                                              |             | для екзамену, курсового проекту (роботи), практики         | для заліку                                                     |
| 90-100                                       | A           | відмінно                                                   | зараховано                                                     |
| 82-89                                        | B           | добре                                                      |                                                                |
| 75-81                                        | C           |                                                            |                                                                |
| 64-74                                        | D           | задовільно                                                 |                                                                |
| 60-63                                        | E           |                                                            |                                                                |
| 35-59                                        | FX          | незадовільно з можливістю повторного складання             | не зараховано з<br>можливістю повторного складання             |
| 0-34                                         | F           | незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни | не зараховано з<br>обов'язковим повторним вивченням дисципліни |

### Питання МКР 1 з політичної географії:

1. Предмет політичної географії, її місце в системі наук.
2. Розвиток політичної географії до початку XIX століття. Внесок Канта, Ріттера і Мальтуса в розвиток політичної географії.
3. Ратцель – основоположник політичної географії.
4. Геополітичні ідеї Челлена і Маккіндера.
5. Фукуяма та кінець історії.
6. «Велика шахівниця» Бжезінського.
7. Політико-географічні дослідження в Україні та Угорщині.
8. Держава в географічному аспекті. Функції держави.
9. Державний кордон, його типи.
10. Політична карта світу, основні напрямки її зміни.
11. Нові країни на політичній карті світу (які з'явилися після 1990 року).
12. Заморські володіння на політичній карті світу.
13. Міжнародні організації: типи, функції, географія впливу.
14. Основні поняття, що пов'язані з міжетнічними відносинами.
15. Типи націоналізму.
16. Світові політичні процеси сучасності.
17. Теорія Гантінгтона про зіткнення цивілізацій.
18. Геополітична роль США в світі.
19. Політико-географічні амбіції Росії.
20. Китай – новий актор глобальної геополітики.
21. Економічні та геополітичні наслідки пандемії COVID-19.
22. Політико-географічна структура Європи.
23. Європейські політичні цінності.
24. Політико-географічні загрози в Європі.

25. Європейський союз. Брекзїт.
26. НАТО.
27. Національні меншини в Європі із забезпеченими правами.
28. Проблема циган (ромів) в країнах Європи.
29. Іммігранти в Західній Європі з країн, що розвиваються.
30. Російські меншини в пострадянських державах Східної Європи.
31. Поняття Центральної Європи.
32. Сучасні політичні тренди в Центральній Європі.
33. Ситуація в Північній Ірландії.
34. Політико-географічні аспекти баскського сепаратизму.
35. Політико-географічні аспекти каталонського сепаратизму.
36. Греко-турецький конфлікт на Кіпрі.
37. Політико-географічні стосунки держав постюгославського простору.
38. Сепаратизм в Кавказькому регіоні.
39. Політико-географічні аспекти ситуації в Афганістані.
40. Арабо-ізраїльський конфлікт.
41. Ірак як гаряча точка на політичній карті.
42. Громадянська війна в Сирії.
43. Курдське питання.
44. Політико-географічні аспекти індо-пакістанського конфлікту.
45. Політико-географічне положення Тайваню.
46. Корейський конфлікт.
47. Протистояння мусульман і християн в країнах Азії та Африки.

#### **Питання МКР 2 з політичної географії:**

1. Оцінка політико-географічного положення України.
2. Визначальні чинники та головні пріоритети зовнішньої політики України.
3. Адміністративно-територіальний устрій, адміністративна реформа 2020 року.
4. Регіональні політико-географічні відмінності в межах України.
5. Електоральна географія України.
6. Внутрішньополітична криза в Україні 2013–2014 років.
7. Російсько-український конфлікт після 2014 року.
8. Відкрита агресія Росії 2022 року.
9. Історія угорців Закарпаття.
10. Розселення та зміна чисельності угорців Закарпаття.
11. Конфесійний склад та освітні можливості угорців Закарпаття.
12. Економічні шанси угорців Закарпаття.
13. Трудова міграція серед угорців Закарпаття.
14. Політичні організації угорців Закарпаття.
15. Угорське питання в сучасній українській зовнішній та внутрішній політиці.
16. Оцінка політико-географічного положення Угорщини.
17. Визначальні чинники та головні пріоритети зовнішньої політики Угорщини.
18. Угорські меншини в країнах Карпатського басейну.
19. Угорці в Трансільванії.
20. Угорці в Словаччині.
21. Угорці в Сербії.

#### **Теми семінарських занять з Політичної географії:**

1. Історія становлення і розвитку політичної географії (5 балів).

2. Світові політичні процеси сучасності (5 балів).
3. «Гарячі точки» на політичній карті світу (5 балів).
4. Україна в політико-географічному вимірі (5 балів).
5. Угорці Закарпаття як геополітичний чинник (5 балів).

#### **Географічний мінімум I:**

- |                       |                      |
|-----------------------|----------------------|
| <b>1. країни</b>      | 14. Грозний          |
| <b>2. столиці</b>     | 15. Нагірний Карабах |
| 3. Абхазія            | 16. Кашмір           |
| 4. Країна Басків      | 17. Каталонія        |
| 5. Белфаст            | 18. Косово           |
| 6. Цісйорданія        | 19. Близький Схід    |
| 7. Чечня              | 20. Курдистан        |
| 8. Південна Осетія    | 21. Лхаса            |
| 9. Південний Тироль   | 22. Приштина         |
| 10. Придністров'я     | 23. Квебек           |
| 11. Північна Ірландія | 24. Тибет            |
| 12. Фландрія          | 25. Тирасполь        |
| 13. Сектор Газа       | 26. Валлонія         |

#### **Географічний мінімум II:**

- |                                                        |                      |
|--------------------------------------------------------|----------------------|
| <b>1. Адміністративні одиниці України вищого рангу</b> | 22. Бургенланд       |
| 2. Буковина                                            | 23. Житні острови    |
| 3. Дебальцево                                          | 24. Меркурія Чук     |
| 4. Південна Бессарабія                                 | 25. Дравська Бараня  |
| 5. Придніпров'я                                        | 26. Дунайська Стрета |
| 6. Донбас                                              | 27. Трансильванія    |
| 7. Галичина                                            | 28. Осієк            |
| 8. Закарпаття                                          | 29. Кошице           |
| 9. о. Зміїний                                          | 30. Ейзенштадт       |
| 10. Крим                                               | 31. Клуж-Напока      |
| 11. Маріуполь                                          | 32. Комарно          |
| 12. Слов'янськ                                         | 33. Каніжа           |
| 13. Слобожанщина                                       | 34. Мармарош         |
| 14. Волинь                                             | 35. Тиргу Муреш      |
| <b>15. Міста і райони Закарпатської області</b>        | 36. Прекмуре         |
| 16. Лендава                                            | 37. Муравська Собота |
| 17. Унтерварт                                          | 38. Бая Маре         |
| 18. Арад                                               | 39. Орадея           |
| 19. Бачка                                              | 40. Бечей            |
| 20. Банат                                              | 41. Парціум          |
| 21. Брашов                                             | 42. Братислава       |
|                                                        | 43. Сфинту Георге    |
|                                                        | 44. Суботица         |

45. Сату Маре  
46. Країна Секеїв  
47. Одорхею Секуєск  
48. Тимишоара

49. Нові Сад  
50. Воєводина  
51. Сента

### Допоміжна література з Політичної географії

1. Дністрянський М. С.: Політична географія України: навчальний посібник. ЛНУ імені Івана Франка. Львів, 2014.
2. Гольцов А.Г.: Геополітика та політична географія: Підручник. «Центр учбової літератури», Київ, 2012.
3. Трохимчук С.В., Федунь О.В.: Політична географія світу: Навч. посібник. – К.: Знання, 2007.
4. Політична географія і геополітика: Навчальний посібник. / Яценко Б. П., Стафійчук В. І., Брайчевський Ю. С. та ін. Либідь, Київ, 2007.
5. Mező F.: A politikai földrajz alapjai. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debrecen, 2000.
6. Pap N., Tóth J.: Európa politikai földrajza. Alexandra Kiadó, Pécs, 2002.
7. Csurgai, Gy.: Geopolitical analysis. Aracne, 2019.
8. Tóth J. (szerk.): Általános társadalomföldrajz II. Dialóg Campus Kiadó. Budapest–Pécs, 2002.
9. Glatz F. (szerk.): Globalizáció és nemzeti érdek. MTA. Budapest, 1997.
10. Hajdú-Moharos J., Nagy S., Sasi A.: Menedzsment, marketing, geopolitika. Balaton Akadémia. Vörösbény, 1994.
11. Huntington, S. P.: A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása. Európa Kiadó. Budapest, 1998.
12. Dévényi K. (szerk.): Civilizációk Kelettől Nyugatig. Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Tanulmányok Intézet. Budapest, 2018.
13. Tóth J.: Magyarország illeszkedése a régiók Európájában. MTA RKK. Pécs, 1992.
14. Csernicskó I.: A magyar nyelv Ukrajnában (Kárpátalján). Osiris Kiadó. Budapest, 1998.
15. Beregszászi A., Csernicskó I., Orosz I.: Nyelv, oktatás, politika. KMTF. Beregszász, 2001.
16. Ó Tuathail, G.: Critical Geopolitics. Routledge. London, 1996.
17. Соціально-економічна географія світу (за ред. Кузика, С. П.). Тернопіль, 1998.

### Інформаційні ресурси з Політичної географії

1. [www.nationmaster.com/country-info/stats](http://www.nationmaster.com/country-info/stats)
2. <https://joshuaproject.net/>
3. [uk.wikipedia.org](http://uk.wikipedia.org)